

Käesolev tekst on üksnes dokumenteerimisvahend ning sel ei ole mingit õiguslikku mõju. Liidu institutsioonid ei vastuta selle teksti sisu eest. Asjakohaste õigusaktide autentsete versioonid, sealhulgas nende preambulid, on avaldatud Euroopa Liidu Teatajas ning on kättesaadavad EUR-Lexi veebisaidil. Need ametlikud tekstid on vahetult kättesaadavad käesolevasse dokumenti lisatud linkide kaudu

► **B**

NÕUKOGU MÄÄRUS (EÜ) nr 1099/2009,

24. september 2009,

loomade kaitse kohta surmamisel

(EMPs kohaldatav tekst)

(ELT L 303, 18.11.2009, lk 1)

Muudetud:

		Euroopa Liidu Teataja		
		nr	lehekülg	kuupäev
► <u>M1</u>	Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2017/625, 15. märts 2017	L 95	1	7.4.2017
► <u>M2</u>	Komisjoni rakendusmäärus (EL) 2018/723, 16. mai 2018	L 122	11	17.5.2018

Parandatud:

► **C1** Parandus, ELT L 137, 24.5.2017, lk 40 (2017/625)

NÕUKOGU MÄÄRUS (EÜ) nr 1099/2009,

24. september 2009,

loomade kaitse kohta surmamisel

(EMPs kohaldatav tekst)

I PEATÜKK

SISU, REGULEERIMISALA JA MÕISTED

Artikkel 1

Sisu ja reguleerimisala

1. Käesoleva määrusega kehtestatakse eeskirjad toidu, villa, naha, karusnaha või muude toodete tootmiseks aretatavate või peetavate loomade surmamise ning loomade arvu vähendamise eesmärgil loomade surmamise ja nendega seotud toimingute kohta.

Kalade suhtes kohaldatakse siiski üksnes artikli 3 lõikes 1 sätestatud nõudeid.

2. II peatükki, välja arvatud artikli 3 lõiked 1 ja 2, III peatükki ja IV peatükki, välja arvatud selle artikkel 19, ei kohaldata väljaspool tapamaja hädatapmise suhtes ega ka siis, kui nimetatud sätete järgimine tekitab otsese ja tõsise ohu inimeste tervisele ja ohutusele.

3. Käesolevat määrust ei kohaldata järgmistel juhtudel:

a) kui loomad surmatakse

- i) pädeva asutuse järelevalve all teaduslike katsete käigus;
- ii) jahipidamise või harrastuskalapüügi ajal;
- iii) kultuuri- või spordisündmuste ajal;

b) kodulindude, küülikute ja jäneste suhtes, kui omanik tapab need väljaspool tapamaja koduseks isiklikuks tarbimiseks.

Artikkel 2

Mõisted

Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:

- a) „surmamine” – tahtlikult algatatud protsess, mis põhjustab looma surma;
- b) „seotud toimingud” – surmamisega seoses ja surmamiseks ette nähtud kohas sooritatavad toimingud, näiteks loomade käitlemine, tapaeelne pidamine, liikumise piiramine, uimastamine ja veretustamine;
- c) „loom” – mis tahes selgroogne loom, välja arvatud roomajad ja kahepaiksed;
- d) „hädatapmine” – selliste loomade surmamine, kellel on tõsine vigastus või haigus, mis tekitab tugevat valu või kannatusi, mida muude praktiliste vahenditega ei ole võimalik leevendada;

▼B

- e) „tapaeelne pidamine” – loomade hoidmine tallides, latrites, katusealustes või väljadel seoses tapamajas sooritatavate toimingutega või nende osana;
- f) „uimastamine” – tahtlikult käivitatud protsess, mis ilma valu tekitamata põhjustab teadvuse ja tundlikkuse kaotust, sealhulgas igasugune silmapilkse surmaga lõppev protsess;
- g) „riitus” – loomade tapmisega seotud toimingute rida, mis on ette nähtud usundite raames;
- h) „kultuuri- või spordisündmused” – sündmused, mis on oma põhiolemuselt ja ülekaalukalt seotud pikaaegsete kultuuritraditsioonide või sporditegevusega, sealhulgas võidujooks ja muud võistlusvormid, kui need ei ole seotud liha või muude loomsete saaduste tootmisega või kui selline tootmine on sündmuse endaga võrreldes vähese tähtsusega ja sellel ei ole majanduslikku kaalu;
- i) „standardne töökord” – kirjalike juhiste komplekt, mille eesmärk on ühetaolisuse saavutamine konkreetse funktsiooni või standardi rakendamisel;
- j) „tapmine” – loomade hukkamine inimtarbimiseks;
- k) „tapamaja” – määruse (EÜ) nr 853/2004 reguleerimisalasse kuuluv ettevõtte maismaaloomade tapmiseks;
- l) „ettevõtja” – füüsiline või juriidiline isik, kelle kontrolli alla kuulub ettevõtte, mis tegeleb loomade surmamise või mis tahes seotud toimingutega, mis kuuluvad käesoleva määruse reguleerimisalasse;
- m) „karusloomad” – imetajate liikidesse kuuluvad loomad, keda kasvatatakse esmajoones karusnaha tootmise eesmärgil, näiteks naaritsad, tuhkrud, rebased, kährikud, nutriad ja tšintšiljad;
- n) „loomade arvu vähendamine” – pädeva asutuse järelevalve all toimuv loomade surmamise protsess rahvatervise, loomade tervise, loomade heaolu või keskkonnaga seotud põhjustel;
- o) „kodulinnud” – tehistingimustes peetavad linnud, sealhulgas kodulindudeks mitte peetavad linnud, keda siiski peetakse tehistingimustes koduloomadena, välja arvatud silerinnalised linnud;
- p) „liikumise piiramine” – looma suhtes sellise menetluse kohaldamine, mille eesmärk on piirata looma liikumist tõhusa uimastamise ja surmamise hõlbustamiseks, hoidudes seejuures põhjustamast vältimatavat valu, hirmu või ärritamist;

▼ **M1**

- q) „pädevad asutused” – pädevad asutused Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse ► **C1** (EL) 2017/625 ◄ ⁽¹⁾;

▼ **B**

- r) „kesknärvisüsteemi hävitamine” – kesknärvisüsteemikudede ja seljaaju vigastamine koljuõnde viidava pika vardakujulise instrumendi abil.

II PEATÜKK

ÜLDNÕUDED

*Artikkel 3***Üldnõuded surmamisel ja sellega seotud toimingute tegemisel**

1. Loomi tuleb surmamisel ja sellega seotud toimingutes säästa kõiki-dest välditavatest valudest, ängist ja kannatustest.
2. Lõike 1 kohaldamiseks võtavad eeskätt ettevõtjad vajalikke meetmeid, et
 - a) loomadele oleks tagatud füüsiline mugavus ja kaitse, eriti nende hoidmine puhtana ja nõuetekohastes termilistes tingimustes, ning kukkumise ja libisemise vältimine;
 - b) loomad oleks kaitstud vigastuste eest;
 - c) loomi peetaks ja käideldaks tingimustes, milles on arvestatud nende tavapärasest käitumist;
 - d) loomadel ei esineks välditava valu või hirmu või muu ebanormaalse käitumise tunnuseid;
 - e) loomad ei peaks kannatama pikemaajalise toiduta ja veeta olemise tõttu;
 - f) hoida ära loomade välditavat kokkupuudet teiste loomadega, mis võib ohustada loomade heaolu.
3. Loomade surmamiseks ja sellega seotud toiminguteks kasutatavad rajatised projekteeritakse, ehitatakse, neid hooldatakse ja kasutatakse nii, et aasta läbi oleks tagatud lõigetes 1 ja 2 sätestatud nõuete täitmine rajatise eeldatavates tegutsemistingimustes.

⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. märtsi 2017. aasta määrus ► **C1** (EL) 2017/625 ◄, mis käsitleb ametlikku kontrolli ja muid ametlikke toiminguid, mida tehakse eesmärgiga tagada toidu- ja söödaalaste õigusnormide ning loomatervise ja loomade heaolu, taimetervise- ja taimekaitsevahendite alaste õigusnormide kohaldamine, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruseid (EÜ) nr 999/2001, (EÜ) nr 396/2005, (EÜ) nr 1069/2009, (EÜ) nr 1107/2009, (EL) nr 1151/2012, (EL) nr 652/2014, (EL) 2016/429 ja (EL) 2016/2031, nõukogu määruseid (EÜ) nr 1/2005 ja (EÜ) nr 1099/2009 ning nõukogu direktiive 98/58/EÜ, 1999/74/EÜ, 2007/43/EÜ, 2008/119/EÜ ja 2008/120/EÜ ning millega tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrused (EÜ) nr 854/2004 ja (EÜ) nr 882/2004, nõukogu direktiivid 89/608/EMÜ, 89/662/EMÜ, 90/425/EMÜ, 91/496/EMÜ, 96/23/EÜ, 96/93/EÜ ja 97/78/EÜ ja nõukogu otsus 92/438/EMÜ (ametliku kontrolli määrus) (► **C1** ELT L 95, 7.4.2017, lk 1 ◄).

Artikkel 4

Uimastamismeetodid

1. Loomi tohib surmata üksnes pärast uimastamist, mida tehakse vastavalt I lisas sätestatud meetoditele ning nende meetodite kohaldamisega seonduvatele erinõuetele. Teadvuse ja tundlikkuse puudumine tagatakse kuni loomade surmani.

I lisas kirjeldatud meetoditele, mis ei too kaasa silmapilkselt surma (edaspidi „lihtne uimastamine”), järgneb võimalikult kiiresti menetlus, mis tagab surma, näiteks veretustamine, kesknärvisüsteemi hävitamine, hukkamine elektrivooluga või püsiva anoksia esilekutsumine.

2. Teaduse ja tehnika arengu arvessevõtmiseks võib I lisa muuta vastavalt artikli 25 lõikes 2 osutatud menetlusele, võttes aluseks Euroopa Toiduohutusameti arvamuse.

Kõigi selliste muudatuste puhul tagatakse loomade heaolu selline tase, mis on vähemalt samaväärne olemasolevate meetodite abil saavutatud tasemega.

3. Ühenduse suunised I lisas esitatud meetodite kohta võib vastu võtta vastavalt artikli 25 lõikes 2 osutatud menetlusele.

4. Lõike 1 nõudeid ei kohaldata loomade suhtes, kelle puhul teatud religioossete rituaalide tõttu kasutatakse erilisi tapmisviise, tingimusel et tapmine toimub tapamajas.

Artikkel 5

Uimastamise kontrollimine

1. Ettevõtjad tagavad, et uimastamise eest vastutavad isikud või teised selleks määratud töötajad teevad korrapäraselt kontrollid, veendumaks, et loomadel puuduvad teadvuseloleku või tundlikkuse tunnused uimastamisprotsessi lõppemise ja surma saabumise vahelises ajavahe-
mikus.

Nende kontrollide jaoks kasutatakse piisavalt representatiivset loomade valimit ning kontrollimissageduse kindlaksmääramisel võetakse arvesse eelmiste kontrollide tulemusi ja kõiki tegureid, mis võivad mõjutada uimastamisprotsessi tõhusust.

Kui kontrollimise tulemusel ilmneb, et loom ei ole nõuetekohaselt uimastatud, võtab uimastamise eest vastutav isik viivitamatult asjakohaseid meetmeid, mis on kindlaks määratud standardses töökorras, mis koostatakse vastavalt artikli 6 lõikele 2.

2. Kui artikli 4 lõike 4 kohaldamisel surmatakse loomi eelnevalt uimastamata, kontrollivad tapmise eest vastutavad isikud korrapäraselt, ega loomadel ei esine mingeid teadvuseloleku või tundlikkuse tunnuseid, enne kui lõpetatakse nende liikumise piiramine, ega mingeid elusoleku tunnuseid, enne kui lihakeha korrastatakse või töödeldakse kuuma veega.

▼B

3. Lõigete 1 ja 2 kohaldamisel võivad ettevõtjad kasutada kontrollimenetlusi, mida kirjeldatakse artiklis 13 osutatud heade tavade juhistes.

4. Asjakohasel juhul võib teatavate uimastamismeetodite kõrgetasemelist usaldusväarsust arvesse võttes ning Euroopa Toiduohutusameti arvamuse alusel teha vastavalt artikli 25 lõikes 2 osutatud menetlusele erandeid lõikes 1 sätestatud nõuetest.

*Artikkel 6***Standardne töökord**

1. Ettevõtjad planeerivad loomade surmamise ja sellega seotud toimingud ette ning viivad need läbi standardse töökorra kohaselt.

2. Ettevõtjad koostavad standardse töökorra ja rakendavad seda, et tagada surmamise ja sellega seotud toimingute vastavuse artikli 3 lõikele 1.

Uimastamise puhul standardses töökorras

- a) võetakse arvesse tootjate soovitusi;
- b) määratakse iga kasutatud uimastamismeetodi jaoks põhiparameetrid, mis on sätestatud I lisa I peatükis, võttes aluseks kättesaadavad teaduslikud tõendid, et tagada meetodite tulemuslikkus loomade uimastamisel;
- c) täpsustatakse meetmed, mis võetakse, kui artiklis 5 osutatud kontrollide tulemusel ilmneb, et loom ei ole nõuetekohaselt uimastatud, või kui loomade tapmisel artikli 4 lõike 4 kohaselt ilmneb, et loomal esineb veel elusoleku tunnuseid.

3. Käesoleva artikli lõike 2 kohaldamisel võib ettevõtja kasutada standardset töökorda, mida kirjeldatakse artiklis 13 osutatud heade tavade juhistes.

4. Ettevõtjad edastavad oma standardse töökorra pädevale asutusele, kui viimane seda nõuab.

*Artikkel 7***Pädevustase ja -tunnistus**

1. Surmamist ja sellega seotud toiminguid tohivad teha üksnes vastava pädevustasemega isikud viisil, millega ei tekitata loomadele välditavat valu, ängi või kannatusi.

2. Ettevõtjad tagavad, et järgmised tapatoimingud sooritavad üksnes isikud, kellel on olemas artikli 21 kohane pädevustunnistus, mis kinnitab nende pädevust nimetatud toimingute tegemiseks vastavalt käesolevas määruses sätestatud eeskirjadele:

▼B

- a) loomade pidamine ja hooldamine enne nende liikumise piiramist;
- b) loomade liikumise piiramine uimastamise või surmamise eesmärgil;
- c) loomade uimastamine;
- d) uimastamise tõhususe hindamine;
- e) elusloomadele köidikahelate asetamine või nende ülesriputamine;
- f) elusloomade veretustamine;
- g) tapmine vastavalt artikli 4 lõikele 4.

3. Ilma et see piiraks käesoleva artikli lõikes 1 sätestatud kohustust, surmatakse karusloomad sellise isiku juuresolekul ja järelevalve all, kellel on artiklis 21 osutatud pädevustunnistus, mis on välja antud kõigi nende toimingute jaoks, mida sooritatakse tema järelevalve all. Karusnahafarmide ettevõtjad teatavad enne pädevale asutusele, millal loomade surmamine aset leiab.

*Artikkel 8***Loomade liikumise piiramise ja uimastamiseseadmete kasutusjuhendid**

Tooteid, mida turustatakse või reklaamitakse loomade liikumise piiramise või uimastamiseseadmetena, võib müüa üksnes siis, kui nendega on kaasas asjakohased juhendid nende kasutamise kohta, millega tagatakse loomade heaolu optimaalsed tingimused. Ühtlasi teevad tootjad kõnealused juhendid avalikkusele interneti kaudu kättesaadavaks.

Juhendites täpsustatakse eelkõige järgmist:

- a) loomade liigid, kategooriad, kogused ja/või kaal, mille jaoks seade on ette nähtud;
- b) soovitatavad parameetrid, mis vastavad erinevatele kasutusolukordadele, sealhulgas I lisa I peatükis kirjeldatud põhiparameetrid;
- c) uimastamiseseadmete tõhususe seire meetod, millega hinnatakse vastavust käesoleva määruse eeskirjadele;
- d) hooldusalased soovitused ja vajaduse korral soovitused uimastamiseseadmete kalibreerimise kohta.

*Artikkel 9***Liikumise piiramise ja uimastamiseseadmete kasutamine**

1. Ettevõtjad tagavad, et kõiki seadmeid, mida kasutatakse loomade liikumise piiramiseks või uimastamiseks, hooldavad ja kontrollivad tootja juhendite kohaselt sel eesmärgil eriväljaõppe saanud isikud.

Ettevõtjad koostavad hooldusaruande. Ettevõtjad säilitavad neid aruandeid vähemalt ühe aasta jooksul ja teevad need pädevale asutusele nõudmisel kättesaadavaks.

▼B

2. Ettevõtjad tagavad, et uimastamistoimingute ajal on kohapeal viivitamatult kättesaadavad asjakohased varuseadmed, mida saab kasutada, kui algselt kasutatud uimastamiseseade peaks rikki minema. Varumeetod võib esialgselt erineda.

3. Ettevõtjad tagavad, et looma ei paigutata liikumise piiramise, sealhulgas pea liikumise piiramise seadmesse enne, kui uimastamise või veretustamise eest vastutav isik on valmis looma uimastama või veretustama võimalikult kiiresti.

*Artikkel 10***Kodune isiklik tarbimine**

Väljaspool tapamaja koduseks isiklikuks tarbimiseks tapetavate kodulindude, küülikute ja jäneste hulka mittekuuluvate loomade tapmise ja sellega seonduvate toimingute, mida teeb loomade omanik või tema vastutusel ja järelevalve all tegutsev isik, suhtes kohaldatakse üksnes nõudeid, mis on sätestatud artikli 3 lõikes 1, artikli 4 lõikes 1 ja artikli 7 lõikes 1.

Väljaspool tapamaja koduseks isiklikuks tarbimiseks tapetavate loomade, välja arvatud kodulinnud, küülikud, jäneseid, sead, lambad ja kitsed, tapmise, mida teostab loomade omanik või tema vastutusel ja järelevalve all tegutsev isik, suhtes kohaldatakse siiski ka nõudeid, mis on sätestatud artikli 15 lõikes 3 ning III lisa punktides 1.8–1.11, punktis 3.1 ja lihtsa uimastamise suhtes ka punktis 3.2.

*Artikkel 11***Väikestes kogustes kodulinnu-, küüliku- ja jäneseleha otsetarne**

1. Lõpptarbijale või lõpptarbijat otse varustavatele kohalikele jaemüüjatele väikestes kogustes liha otsetarnimise eesmärgil taludes tapetavate kodulindude, küülikute ja jäneste suhtes kohaldatakse üksnes nõudeid, mis on sätestatud artikli 3 lõikes 1, artikli 4 lõikes 1 ja artikli 7 lõikes 1, tingimusel et talus tapetavate loomade arv ei ületa maksimumarvu, mis kehtestatakse vastavalt artikli 25 lõikes 2 osutatud menetlusele.

2. Kõnealuste loomade tapmise suhtes kohaldatakse käesoleva määruse II ja III peatükis sätestatud nõudeid, kui tapetavate loomade arv ületab käesoleva artikli lõikes 1 osutatud maksimumarvu.

*Artikkel 12***Import kolmandatest riikidest**

Käesoleva määruse II ja III peatükis sätestatud nõudeid kohaldatakse määruse (EÜ) nr 854/2004 artikli 12 lõike 2 punkti a rakendamisel.

Kolmandast riigist imporditud liha terviseohutuse sertifikaadile peab olema lisatud tõend, millega tõendatakse, et täidetud on nõuded, mis on vähemalt samaväärsed käesoleva määruse II ja III peatükis sätestatud nõuetega.

Artikkel 13

Heade tavade juhiste väljatöötamine ja levitamine

1. Liikmesriigid soodustavad heade tavade juhiste väljatöötamist ja levitamist, mille eesmärk on hõlbustada käesoleva määruse rakendamist.
2. Pärast heade tavade juhiste väljatöötamist arendavad ettevõtjate organisatsioonid neid edasi ja levitavad neid,
 - a) konsulteerides asjaomaste valitsusväliste organisatsioonide esindajate, pädevate asutuste ja teiste huvitatud isikutega;
 - b) võttes arvesse artikli 20 lõike 1 punktis c osutatud teaduslikke arvamusi.
3. Pädev asutus hindab heade tavade juhiseid, tagamaks et need on töötatud välja lõike 2 kohaselt ning et nad on kooskõlas olemasolevate ühenduse suunistega.
4. Kui ettevõtjate organisatsioonid ei esita heade tavade juhiseid, võib pädev asutus töötada välja ja avaldada enda heade tavade juhised.
5. Liikmesriigid edastavad komisjonile kõik heade tavade juhised, mille pädev asutus on heaks kiitnud. Komisjon loob ja haldab kõnealuste juhiste registreerimise süsteemi ning võimaldab liikmesriikidele selle kasutamise.

III PEATÜKK

TAPAMAJADE SUHTES KOHALDATAVAD LISANÕUDED

Artikkel 14

Tapamajade planeering, konstruktsioon ja sisseseade

1. Ettevõtjad tagavad, et tapamajade planeering ja konstruktsioon ning nendes kasutatav sisseseade vastab II lisas esitatud eeskirjadele.
2. Käesoleva määruse kohaldamiseks esitavad ettevõtjad nõudmisel määruse (EÜ) nr 853/2004 artiklis 4 osutatud pädevale asutusele iga tapamaja kohta vähemalt järgmise teabe:
 - a) iga tapaliini maksimaalne läbilaskevõime väljendatuna loomade arvuna tunnis;
 - b) loomakategooriad ja kaal, mille puhul tohib kasutada olemasolevaid liikumise piiramise või uimastamisseadmeid;
 - c) iga tapaeelse pidamise ala maksimaalne mahutavus.

Pädev asutus hindab ettevõtja esitatud ja esimesele lõigule vastavat teavet, kui ta teeb otsuse tapamaja heakskiitmise kohta.

▼B

3. Vastavalt artikli 25 lõikes 2 osutatud menetlusele võib vastu võtta järgmise:

- a) liikuvate tapamajade suhtes tehtavad erandid II lisa sätestatud reeglitest;
- b) teaduse ja tehnika arenguga kohandamiseks vajalikud muudatused II lisa.

Esimese lõigu punktis a osutatud erandite vastuvõtmiseni võivad liikmesriigid kehtestada või hoida alal siseriiklikud eeskirjad liikuvate tapamajade kohta.

4. Ühenduse suunised käesoleva artikli lõike 2 ja II lisa rakendamiseks võib vastu võtta vastavalt artikli 25 lõikes 2 osutatud menetlusele.

*Artikkel 15***Käitlemine ja liikumise piiramine tapamajades**

1. Ettevõtjad tagavad III lisa esitatud tapamajade tööeeskirjade järgimise.

2. Ettevõtjad tagavad, et kõikide selliste loomade liikumine, kes surmataks artikli 4 lõike 4 kohaselt eelnevalt uimastamata, on individuaalselt piiratud; mäletsejaliste liikumist piiratakse mehaaniliselt.

Veiste liikumise piiramiseks nende selilipööramist või mis tahes muud ebaloomulikku asendit kasutavaid süsteeme ei tohi kasutada, välja arvatud juhul, kui loomad tapetakse artikli 4 lõike 4 kohaselt, ning tingimusel, et süsteemid on varustatud seadisega, mis ei lase loomal pead külge- või vertikaalsuunas liigutada, ning et süsteeme saab kohandada vastavalt looma suurusele.

3. Järgmised liikumise piiramise meetodid on keelatud:

- a) teadvusel loomade ülesriputamine;
- b) loomade jalgade mehaaniline kinnipigistamine või kinnisidumine;
- c) seljaaju katkestamine, kasutades näiteks nuga või pussnuga;
- d) elektrivoolu kasutamine looma liikumatuks tegemiseks, nii et see ei uimasta ega surma loomi kontrollitult, eriti kui kasutatav elektrivool ei läbista peaaju.

Punkte a ja b ei kohaldata siiski kodulindude puhul kasutatavate köidikahelate suhtes.

4. Teaduse ja tehnika arengu, sealhulgas Euroopa Toiduohutusameti arvamuse arvessevõtmiseks võib III lisa muuta vastavalt artikli 25 lõikes 2 osutatud menetlusele.

5. Ühenduse suunised III lisa sätestatud eeskirjade rakendamiseks võib vastu võtta vastavalt artikli 25 lõikes 2 osutatud menetlusele.

▼B*Artikkel 16***Tapamajades kasutatavad seiremenetlused**

1. Artikli 5 kohaldamiseks kehtestavad ettevõtjad asjakohased seiremenetlused ja rakendavad neid tapamajades.
2. Käesoleva artikli lõikes 1 osutatud seiremenetlustega kirjeldatakse artiklis 5 osutatud kontrollide tegemise moodust ning need sisaldavad vähemalt järgmist:
 - a) seiremenetluse eest vastutavate isikute nimed;
 - b) teadvusetuse ja teadvusel oleku või tundlikkuse tunnuste tuvastamise näitajad loomadel; näitajad, mis on välja töötatud, et tuvastada elusoleku tunnuste puudumist loomadel, kes on tapetud artikli 4 lõike 4 kohaselt;
 - c) kriteeriumid, mille abil tehakse kindlaks, kas punktis b osutatud näitajate tulemused on rahuldavad;
 - d) asjaolud, mille esinemisel seire peab toimuma, ja/või aeg, millal seire peab toimuma;
 - e) loomade arv seire käigus kontrollitavas valimis;
 - f) asjakohased menetlused, millega tagatakse, et juhul, kui punktis c osutatud kriteeriume ei täideta, vaadatakse uimastamis- või surmamistimingud läbi, et selgitada välja puuduste põhjused ja teha toimingutes vajalikud muudatused.
3. Ettevõtjad kehtestavad spetsiifilise seiremenetluse iga tapaliini jaoks.
4. Kontrollide sageduse määramisel võetakse arvesse selliseid peamisi riskitegureid nagu tapaloomade liigi või suuruse muutmine või personali vahetumine ning see peab tagama saadud tulemuste usaldusväärsuse kõrge taseme.
5. Käesoleva artikli lõigete 1–4 kohaldamisel võivad ettevõtjad kasutada seiremenetlusi, mida kirjeldatakse artiklis 13 osutatud heade tavade juhistes.
6. Ühenduse suunised tapamajade seiremenetluste kohta võib vastu võtta vastavalt artikli 25 lõikes 2 osutatud menetlusele.

*Artikkel 17***Loomade heaolu eest vastutav töötaja**

1. Ettevõtjad määravad iga tapamaja jaoks loomade heaolu eest vastutava töötaja, kes aitab neil tagada, et järgitakse käesoleva määru-sega kehtestatud eeskirju.

▼B

2. Loomade heaolu eest vastutav töötaja on ettevõtja otseses alluvuses ning annab loomade heoluga seotud küsimustes aru otse ettevõtjale. Tema ametikoht võimaldab tal nõuda tapamaja personalilt mis tahes parandusmeetmete võtmist, mis on vajalikud käesoleva määrusega kehtestatud eeskirjade järgimiseks.

3. Loomade heaolu eest vastutava töötaja ametikohustused tuleb tapamaja standardses töökorras kindlaks määrata ja asjaomast personali tuleb nendest teavitada.

4. Loomade heaolu eest vastutaval töötajal peab olema artiklis 21 osutatud pädevustunnistus, mis on välja antud kõigi nende tapamajas tehtavate toimingute jaoks, mille eest ta vastutab.

5. Loomade heaolu eest vastutav töötaja registreerib tapamajas, kus ta oma tööülesandeid täidab, võetud meetmed loomade heaolu parandamiseks. Kõnealune aruanne säilitatakse vähemalt ühe aasta jooksul ja see tehakse pädevale asutusele nõudmisel kättesaadavaks.

6. Lõikeid 1–5 ei kohaldata tapamajade suhtes, kus tapetakse vähem kui 1 000 loomühikut imetajaid või 150 000 ühikut lindusid või külikuid aasta jooksul.

Esimeses lõigus kasutatud mõiste „loomühik” on standardne mõõtühik, mis võimaldab eri liiki kariloomi käsitlevaid andmeid võrdlemise eesmärgil koondada.

Esimese lõigu kohaldamisel kasutavad liikmesriigid järgmisi võrdusmäärasid:

- a) täiskasvanud veised nõukogu 22. oktoobri 2007. aasta määruse (EÜ) nr 1234/2007 (millega kehtestatakse põllumajandusturgude ühine korraldus ning mis käsitleb teatavate põllumajandustoodete erisätteid (ühise turukorralduse ühtne määrus))⁽¹⁾ tähenduses ja hobused: üks loomühik;
- b) muud veised: 0,50 loomühikut;
- c) sead eluskaaluga üle 100 kg: 0,20 loomühikut;
- d) muud sead: 0,15 loomühikut;
- e) lambad ja kitsed: 0,10 loomühikut;
- f) lambatalled, kitsetalled ja põrsad eluskaaluga alla 15 kg: 0,05 loomühikut.

IV PEATÜKK

LOOMADE ARVU VÄHENDAMINE JA HÄDATAPMINE

*Artikkel 18***Loomade arvu vähendamine**

1. Loomade arvu vähendamise toimingut eest vastutav pädev asutus peab enne toimingut alustamist koostama tegevuskava, millega tagatakse vastavus käesolevas määruses sätestatud eeskirjadele.

⁽¹⁾ ELT L 299, 16.11.2007, lk 1.

▼B

Lähtudes oletatava haiguspuhangu ulatuse ja asukoha kohta esitatud hüpoteesidest, sisaldavad ühenduse loomatervist käsitlevates õigusaktides nõutud situatsiooniplaanid eelkõige kavandatud uimastamis- ja surmamismeetodeid ning asjakohast töökorda, mis tagab vastavuse käesolevas määruses sätestatud eeskirjadele.

2. Pädev asutus

- a) tagab toimingute tegemise vastavalt lõikes 1 osutatud tegevuskavale;
- b) võtab kõik asjakohased meetmed, et tagada loomade heaolu parimates võimalikes tingimustes.

3. Käesoleva artikli kohaldamisel ja seoses erakordsete asjaoludega võib pädev asutus lubada erandi tegemist käesoleva määruse sätetest, kui ta leiab, et nõuete täitmine võib tõenäoliselt mõjutada inimeste tervist või aeglustada oluliselt haigustõrjet.

4. Iga aasta 30. juuniks edastab lõikes 1 osutatud pädev asutus komisjonile aruande eelneval aastal tehtud loomade arvu vähendamise toimingute kohta ja teeb selle interneti kaudu avalikkusele kättesaadavaks.

Iga loomade arvu vähendamise toimingu kohta sisaldab kõnealune aruanne eelkõige järgmist teavet:

- a) loomade arvu vähendamise põhjused;
- b) surmatud loomade liik ja arv;
- c) kasutatud uimastamis- ja surmamismeetodid;
- d) esinenud raskuste kirjeldus ja kui see on asjakohane, siis ka lahendused, mis aitasid asjaomaste loomade kannatusi leevendada või minimeerida;
- e) kõik lõike 3 kohaselt tehtud erandid.

5. Ühenduse suunised loomade arvu vähendamist käsitleva tegevuskava koostamiseks ja rakendamiseks võib vastu võtta vastavalt artikli 25 lõikes 2 osutatud menetlusele.

6. Vajaduse korral võib selleks, et võtta arvesse ADNSi kogutud teavet, teha erandi käesoleva artikli lõikes 4 sätestatud aruandluskohustusest vastavalt artikli 25 lõikes 2 osutatud menetlusele.

Artikkel 19

Hädatapmine

Hädatapmise korral võtab asjaomaste loomade pidaja vajalikud meetmed loomade võimalikult kiireks surmamiseks.

▼B

V PEATÜKK
PÄDEV ASUTUS

*Artikkel 20***Teadusabi**

1. Iga liikmesriik tagab, et pädevatele asutustele on nende taotluse korral kättesaadav piisav sõltumatu teadusabi, pakkudes järgmist:

- a) teaduslik ja tehniline eksperdiabi, mis on seotud artikli 14 lõikes 2 osutatud tapamajade heakskiitmisega ja uute uimastamismeetodite väljatöötamisega;
- b) teaduslikud arvamused tootja juhendite kohta, mis käsitlevad loomade liikumise piiramise ja uimastamise seadmete kasutamist ja hooldamist;
- c) teaduslikud arvamused tema territooriumil käesoleva määruse kohaldamiseks välja töötatud heade tavade juhiste kohta;
- d) soovitud seoses käesoleva määruse kohaldamisega, eelkõige seoses inspekteerimiste ja audititega;
- e) arvamused erinevate organisatsioonide ja üksuste suutlikkuse ja sobivuse kohta täita artikli 21 lõike 2 sätestatud nõudeid.

2. Teadusabi võib anda võrgustiku kaudu, tingimusel et kõiki lõikes 1 loetletud ülesandeid täidetakse seoses kõikide asjaomases liikmesriigis tehtavate asjakohaste toimingutega.

Selleks määrab iga liikmesriik kindlaks ühtse kontaktpunkti ja teeb selle interneti kaudu avalikkusele kättesaadavaks. Selline kontaktpunkt vastutab käesoleva määruse rakendamisega seotud tehnilise ja teadusliku teabe ning parimate tavade jagamise eest teiste kontaktpunktide ja komisjoniga.

*Artikkel 21***Pädevustunnistus**

1. Artikli 7 kohaldamiseks määravad liikmesriigid pädeva asutuse, mis

- a) tagab, et surmamise ja sellega seotud toimingutega tegelev personal saab koolitust;
- b) väljastab pädevustunnistusi, mis kinnitavad, et on sooritatud sõltumatu lõpueksam, mis hõlmab asjakohaseid loomakategooriaid ja artikli 7 lõigetes 2 ja 3 osutatud toiminguid ning IV lisas esitatud teemasid;
- c) kiidab heaks punktis a osutatud koolituskursuste õppekavad ning punktis b osutatud eksamite sisu ja läbiviimise korra.

▼B

2. Pädev asutus võib delegeerida kvalifikatsiooni kinnitava lõpueksami läbiviimise ja pädevustunnistuse väljastamise eraldi organisatsioonile või üksusele,

a) millel on selleks vajalikud kogemused, personal ja vahendid;

b) mis on sõltumatu ning mille tegevus seoses lõpueksami läbiviimise ja pädevustunnistuste väljastamisega ei too kaasa huvide konflikti.

Pädev asutus võib delegeerida ka koolituskursuste korraldamise eraldi organisatsioonile või üksusele, kellel on selleks vajalikud kogemused, personal ja vahendid.

Pädev asutus peab tegema üksikasjaliku teabe organisatsioonide ja üksuste kohta, kellele sellised ülesanded on delegeeritud, interneti kaudu avalikkusele kättesaadavaks.

3. Pädevustunnistustele märgitakse, milliste loomakategooriate, seadmete laadi ja artikli 7 lõigetes 2 või 3 loetletud toimingute kohta need kehtivad.

4. Liikmesriigid tunnistavad teistes liikmesriikides väljastatud pädevustunnistusi.

5. Pädev asutus võib välja anda ajutisi pädevustunnistusi, tingimusel et

a) taotleja on registreeritud ühele lõike 1 punktis a osutatud koolituskursustest;

b) taotleja hakkab töötama sellise teise isiku juuresolekul ja otsese järelevalve all, kellel on asjaomase konkreetse tegevuse jaoks välja antud pädevustunnistus;

c) ajutise tunnistuse kehtivus ei ületa kolme kuud ning

d) taotleja esitab kirjaliku avalduse, millega kinnitab, et talle ei ole asjaomase konkreetse tegevuse jaoks varem antud muud ajutist pädevustunnistust, või esitab pädevale asutusele tõendid, et ta ei saanud sooritada lõpueksamit.

6. Ilma et see piiraks kohtuasutuse või pädeva asutuse tehtud loomade käitlemise keelamise otsuse kohaldamist, väljastatakse pädevustunnistus, sealhulgas ajutine pädevustunnistus, ainult juhul, kui taotleja esitab kirjaliku avalduse selle kohta, et ta ei ole tunnistuse taotlemisele eelnenud kolme aasta jooksul tõsiselt rikkunud ühenduse ja/või siseriiklikke loomakaitsealaseid õigusnorme.

7. Liikmesriigid võivad käesoleva määruse kohaldamisel tunnistada pädevustunnistustega samaväärseteks ka kvalifikatsiooni, mis on omandatud muul eesmärgil kui pädevustunnistuse saamiseks, tingimusel et selle omandamise tingimused on samaväärsed käesolevas artiklis sätestatutega. Pädev asutus teeb interneti kaudu avalikkusele kättesaadavaks ja ajakohastab selliste kvalifikatsioonide loetelu, mis on tunnistatud pädevustunnistusega samaväärseks.

▼B

8. Ühenduse suunised käesoleva artikli lõike 1 kohaldamiseks võib vastu võtta vastavalt artikli 25 lõikes 2 osutatud menetlusele.

VI PEATÜKK

NÕUETE RIKKUMINE, KARISTUSED JA RAKENDUSVOLITUSED

▼M1**▼B***Artikkel 23***Karistused**

Liikmesriigid kehtestavad eeskirjad karistuste kohta, mida kohaldatakse käesoleva määruse sätete rikkumise korral, ja võtavad vajalikud meetmed nende rakendamise tagamiseks. Ette nähtud karistused peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad. Liikmesriigid teatavad neist sätetest komisjonile 1. jaanuariks 2013 ja annavad viivitamata teada nende edaspidistest muudatustest.

*Artikkel 24***Rakenduseeskirjad**

Käesoleva määruse üksikasjalikud rakenduseeskirjad võib vastu võtta vastavalt artikli 25 lõikes 2 osutatud menetlusele.

*Artikkel 25***Komiteemenetlus**

1. Komisjoni abistab määruse (EÜ) nr 178/2002 artikli 58 kohaselt loodud alaline toiduahela ja loomatervishoiu komitee.

2. Käesolevale lõikele viitamisel kohaldatakse otsuse 1999/468/EÜ artikleid 5 ja 7.

Otsuse 1999/468/EÜ artikli 5 lõikes 6 sätestatud tähtajaks kehtestatakse kolm kuud.

VII PEATÜKK

LÕPPSÄTTED

*Artikkel 26***Rangemad siseriiklikud eeskirjad**

1. Käesoleva määrusega ei piirata liikmesriikide õigust säilitada käesoleva määruse jõustumise ajal kehtivaid siseriiklike eeskirju, mille eesmärk on tagada ulatuslikum loomade kaitse surmamisel.

Enne 1. jaanuari 2013 edastavad liikmesriigid komisjonile teabe selliste siseriiklike eeskirjade kohta. Komisjon teavitab teisi liikmesriike kõnealustest eeskirjadest.

▼B

2. Liikmesriigid võivad seoses järgmiste valdkondadega võtta vastu siseriiklikud eeskirjad, mille eesmärk on tagada käesolevas määruses sätestatud ulatuslikum loomade kaitse surmamisel:

- a) loomade surmamine ja sellega seotud toimingud väljaspool tapamajasid;
- b) määruse (EÜ) nr 853/2004 I lisa punktis 1.6 määratletud tehistingimustes peetavate ulukite (sealhulgas põhjapõtrade) tapmine ja sellega seotud toimingud;
- c) tapmine ja sellega seotud toimingud vastavalt artikli 4 lõikele 4.

Liikmesriigid edastavad komisjonile teabe selliste siseriiklike eeskirjade kohta. Komisjon teavitab teisi liikmesriike kõnealustest eeskirjadest.

3. Kui liikmesriik peab uute teaduslike tõendite alusel vajalikuks võtta I lisa osutatud uimastamismeetoditega seoses meetmeid, mille eesmärk on tagada ulatuslikum loomade kaitse surmamisel, teavitab ta komisjoni kavandatud meetmetest. Komisjon teavitab teisi liikmesriike kõnealustest meetmetest.

Komisjon esitab selle küsimuse artikli 25 lõikes 1 osutatud komiteele ühe kuu jooksul teate saamisest ning, võttes aluseks Euroopa Toiduohutusameti arvamuse, teeb otsuse asjaomaste siseriiklike meetmete heakskiitmise või tagasilükkamise kohta vastavalt artikli 25 lõikes 2 osutatud menetlusele.

Kui komisjon peab seda asjakohaseks, võib ta heakskiidetud siseriiklike meetmete alusel teha ettepaneku I lisa muutmiseks vastavalt artikli 4 lõikele 2.

4. Liikmesriigid ei tohi keelata ega takistada teises liikmesriigis surmatud loomadest saadud loomsete saaduste ringlusse laskmist oma territooriumil, tuues põhjenduseks, et asjaomaseid loomi ei ole surmatud vastavalt nende siseriiklikele eeskirjadele, mille eesmärk on tagada ulatuslikum loomade kaitse surmamisel.

*Artikkel 27***Aruannete esitamine**

1. Komisjon esitab hiljemalt 8. detsembril 2014 Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande võimaluse kohta kehtestada teatavad nõuded seoses kalade kaitsmisega surmamisel, võttes arvesse loomade heaoluga seotud aspekte ning sotsiaal-majanduslikke ja keskkonnamõjusid. Kõnealusele aruandele lisatakse vajaduse korral õigusakti ettepanekud eesmärgiga muuta käesolevat määrust, lisades sellesse konkreetsed eeskirjad kalade kaitse kohta surmamisel.

Liikmesriigid võivad kuni kõnealuste meetmete vastuvõtmiseni jösse jätta või vastu võtta oma siseriiklikud eeskirjad kalade kaitse kohta surmamisel ning nad teavitavad komisjoni nimetatud eeskirjadest.

2. Komisjon esitab hiljemalt 8. detsembril 2012 Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande, mis käsitleb veiste liikumise piiramiseks nende selilipööramist või mis tahes muud ebalooslikku asendit kasutavaid süsteeme. Kõnealune aruanne põhineb sellise teadusuuringu tulemustel,

▼B

mille käigus võrreldi eespool nimetatud süsteeme süsteemidega, mille kasutamise korral jäävad veised püstiasendisse, ning selles võetakse arvesse loomade heaoluga seotud aspekte ja sotsiaal-majanduslikke mõjusid, sealhulgas süsteemide vastuvõetavust religioosete kogukondade jaoks ning käitajate ohutust. Kõnealusele aruandele lisatakse vajaduse korral õigusakti ettepanekud eesmärgiga muuta käesolevat määrust; kõnealused ettepanekud käsitlevad süsteeme, millega piiratakse veiste liikumist nende selilipööramise või mis tahes muu ebaloomulikku asendi abil.

3. Komisjon esitab hiljemalt 8. detsembril 2013 Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande kodulindude erinevate uimastamismeetodite kohta ning eelkõige lindude mitmekordse veevannis uimastamise kohta, võttes arvesse loomade heaoluga seotud aspekte ning sotsiaal-majanduslikke ja keskkonnamõjusid.

*Artikkel 28***Kehtetuks tunnistamine**

1. Direktiiv 93/119/EMÜ tunnistatakse kehtetuks.

Käesoleva määruse artikli 29 lõike 1 kohaldamisel jätkatakse siiski direktiivi 93/119/EMÜ järgmiste sätete kohaldamist:

a) A lisa:

i) I jao punkt 1;

ii) II jao punkt 1 ja punkti 3 teine lause ning punktid 6, 7 ja 8 ning punkti 9 esimene lause;

b) C lisa II jao punkt 3.A.2, punkti 3.B.1 esimene lõik, punkt 3.B.2, punkt 3.B.4 ning punktid 4.2 ja 4.3.

2. Viiteid kehtetuks tunnistatud direktiivile käsitatakse viidetena käesolevale määrusele.

*Artikkel 29***Üleminekusätted**

1. Kuni 8. detsembrini 2019 kohaldatakse artikli 14 lõiget 1 üksnes uute tapamajade või uute planeeringute, konstruktsioonide või sisseseadete suhtes, mis on hõlmatud II lisas esitatud eeskirjadega ja mida ei ole võetud kasutusele enne 1. jaanuari 2013.

2. Kuni 8. detsembrini 2015 võivad liikmesriigid ette näha, et artiklis 21 osutatud pädevustunnistused väljastatakse lihtsustatud korras nendele isikutele, kellel on asjaomasel kutsealal vähemalt kolmeaastane töökoemus.

*Artikkel 30***Jõustumine**

Käesolev määrus jõustub kahekümnendal päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Seda kohaldatakse 1. jaanuarist 2013.

Käesolev määrus on tervikuna siduv ja vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides.

I LISA

UIMASTAMISMEETODITE LOETELU NING KIRJELDUS

(nimetatud artiklis 4)

I PEATÜKK

Meetodid

Tabel 1. Mehaanilised meetodid

Nr	Nimetus	Kirjeldus	Kasutamistingimused	Põhiparameetrid	Erinõuded teatavate meetodite puhul – käesoleva lisa II peatükk
1	Läbistav poltpüstol	Tõsine ja pöördumatu ajukahjustus, mille tekitab poldi löök ja sissetungimine. Lihtne uimastamine.	Kõik liigid. Tapmine, loomade arvu vähendamine ja muud olukorrad.	Lasu koht ja suund. Poldi asjakohane kiirus, väljumise pikkus ja läbimõõt vastavalt looma suurusele ja liigile. Maksimaalne uimastamise ja veretustamise/surmamise vaheline ajavahemik (s).	Ei kohaldata.
2	Mitteläbistav poltpüstol	Tõsine ajukahjustus, mille tekitab mitteläbistava poldi löök. Lihtne uimastamine.	Mäletsejad, kodulinnud, küülikud ja jänessed. Tapmine ainult mäletsejate puhul. Tapmine, loomade arvu vähendamine ja muud olukorrad kodulindude, küülikute ja jäneste puhul.	Lasu koht ja suund. Poldi asjakohane kiirus, läbimõõt ja kuju vastavalt looma suurusele ja liigile. Laengu tugevus. Maksimaalne uimastamise ja veretustamise/surmamise vaheline ajavahemik (s).	Punkt 1.
3	Kuul ja tulirelv	Tõsine ja pöördumatu ajukahjustus, mille tekitab ühe või mitme kuuli löök ja sissetungimine.	Kõik liigid. Tapmine, loomade arvu vähendamine ja muud olukorrad.	Lasu koht. Laengu tugevus ja kaliiber. Kuuli tüüp.	Ei kohaldata.
4	Matseratsioon	Kogu looma silmapilkne purustamine.	Kuni 72-tunnised tibud ja munaembrüüd. Kõik olukorrad, v.a tapmine.	Käsitletava partii maksimaalne suurus. Teradevaheline kaugus ja pöörlemise kiirus. Ülekoormuse vältimise meede.	Punkt 2.

▼B

Nr	Nimetus	Kirjeldus	Kasutamistingimused	Põhiparameetrid	Erinõuded teatavate meetodite puhul – käesoleva lisa II peatükk
5	Tservikaaldislokatsioon	Kaela venitamine ja keeramine käte abil või mehhaaniliselt aju verevarustuse katkestamiseks.	Kodulinnud eluskaaluga kuni 5 kg. Tapmine, loomade arvu vähendamine ja muud olukorrad.	Ei kohaldata.	Punkt 3.
6	Löök pähe	Tugev ja täpne löök pähe, mis tekitab tõsiseid ajukahjustusi.	Pörsad, lambatalled, kitsetalled, küülikud, jänessed, karusloomad ja kodulinnud eluskaaluga kuni 5 kg. Tapmine, loomade arvu vähendamine ja muud olukorrad.	Löögi tugevus ja asukoht.	Punkt 3.

Tabel 2. Elektrilised meetodid

Nr	Nimetus	Kirjeldus	Kasutamistingimused	Põhiparameetrid	Käesoleva lisa II peatüki erinõuded
1	Uimastamine üksnes pead läbiva elektrivooluga	Aju läbistamine elektrivooluga, mis tekitab elektroentsefalogrammi (EEG) üldise epileptilise vormi. Lihtne uimastamine.	Kõik liigid. Tapmine, loomade arvu vähendamine ja muud olukorrad.	Minimaalne voolutugevus (A või mA). Minimaalne pinge (V). Maksimaalne sagedus (Hz). Minimaalne kokkupuuteaeg. Maksimaalne uimastamise ja veretustamise/surmamise vaheline ajavahemik (s). Seadmete kalibreerimise sagedus. Elektrivoolu optimeerimine. Elektrilöökide vältimine enne uimastamist. Elektroodide asukoht ja kontaktpind.	Punkt 4.
2	Uimastamine kogu keha läbiva elektrivooluga	Elektrivoolu juhtimine läbi keha, mis tekitab korraka EEG üldise epileptilise vormi kui ka südame fibrillatsiooni või seiskumise.	Kõik liigid. Tapmine, loomade arvu vähendamine ja muud olukorrad.	Minimaalne voolutugevus (A või mA). Minimaalne pinge (V). Maksimaalne sagedus (Hz). Minimaalne kokkupuuteaeg.	Punkt 5.

▼B

Nr	Nimetus	Kirjeldus	Kasutamistingimused	Põhiparameetrid	Käesoleva lisa II peatüki erinõuded
		Lihne uimastamine tapmise korral.		Seadmete kalibreerimise sagedus. Elektrivoolu optimeerimine. Elektrilöökide vältimine enne uimastamist. Elektroodide asukoht ja kontaktpind. Maksimaalne uimastamise ja veretustamise vaheline ajavahemik lihtsa(te) uimastamis(te) korral (s).	
3	Elektriline veevann	Elektrivoolu juhtimine veevanni kaudu läbi kogu keha, mis tekitab elektroentsefalogrammi (EEG) üldise epileptilise vormi ja võib tekitada ka südame fibrillatsiooni või seiskumise. Lihne uimastamine, v.a juhul, kui sagedus on 50 Hz või väiksem.	Kodulinnud. Tapmine, loomade arvu vähendamine ja muud olukorrad.	Minimaalne voolutugevus (A või mA). Minimaalne pinge (V). Maksimaalne sagedus (Hz). Seadmete kalibreerimise sagedus. Elektrilöökide vältimine enne uimastamist. Valu minimeerimine konveierile kinnitamisel. Elektrivoolu optimeerimine. Maksimaalne konveieril rippumise aeg enne veevanni kastmist. Minimaalne kokkupuuteaeg iga looma puhul. Lindude kastmine veevanni kuni tiiva-kinnituskohtadeni. Maksimaalne uimastamise ja veretustamise/surmamise vaheline ajavahemik sagedusel üle 50 Hz (s).	Punkt 6.

▼M2

Tabel 3. Kontrollitud keskkonna meetodid

▼B

Nr	Nimetus	Kirjeldus	Kasutamistingimused	Põhiparameetrid	Käesoleva lisa II peatüki erinõuded
1	Suure kontsentratsiooniga süsinikdioksiid	Rohkem kui 40 % süsinikdioksiidi sisaldava gaasisegu otsene või järkjärguline manustamine teadvusel loomadele. Meetodit võib kasutada süvendite, tunnelite, konteinerite või varem suletud hoonete puhul. Lihtne uimastamine sigade tapmise puhul.	Sead, kärplased, tšintšiljad, kodulinnud, v.a pardid ja haned. Tapmine ainult sigade puhul. Muud olukorrad kui tapmine kodulindude, kärplaste, tšintšiljade, sigade puhul.	Süsinikdioksiidi sisaldus. Kokkupuute kestus. Maksimaalne uimastamise ja veretustamise vaheline ajavahemik lihtsa uimastamise korral (s). Gaasi kvaliteet. Gaasi temperatuur.	Punkt 7. Punkt 8.
2	Süsinikdioksiid kahes etapis	Kuni 40 % süsinikdioksiidi sisaldava gaasisegu järjestikune manustamine teadvusel loomadele, millele pärast loomade teadvuse kaotust järgneb suurema kontsentratsiooniga süsinikdioksiid.	Kodulinnud. Tapmine, loomade arvu vähendamine ja muud olukorrad.	Süsinikdioksiidi sisaldus. Kokkupuute kestus. Gaasi kvaliteet. Gaasi temperatuur.	Ei kohaldata.
3	Süsinikdioksiid koos inertsete gaasidega	Kuni 40 % süsinikdioksiidi ning inertseid gaase sisaldava gaasisegu otsene või järkjärguline manustamine teadvusel loomadele, millega kaasneb anoksia. Meetodit võib kasutada süvendite, kottide, tunnelite, konteinerite või varem suletud hoonete puhul. Sigade lihtne uimastamine, kui vähemalt 30 % süsinikdioksiidi sisaldavat gaasisegu manustatakse vähem kui seitsme minuti jooksul.	Sead ja kodulinnud. Tapmine, loomade arvu vähendamine ja muud olukorrad.	Süsinikdioksiidi sisaldus. Kokkupuute kestus. Maksimaalne uimastamise ja veretustamise/surmamise vaheline ajavahemik lihtsa uimastamise korral (s). Gaasi kvaliteet. Gaasi temperatuur. Hapnikusisaldus.	Punkt 8.

▼ **B**

Nr	Nimetus	Kirjeldus	Kasutamistingimused	Põhiparameetrid	Käesoleva lisa II peatüki erinõuded
		Kodulindude lihtne uimastamine, kui vähemalt 30 % süsinikdioksiidi sisaldavat gaasisegu manustatakse vähem kui kolme minuti jooksul.			
4	Inertsed gaasid	Inertsete gaaside (näiteks argoon või lämmastik) segu otsene või järkjärguline manustamine teadvusel loomadele, millega kaasneb anoksia. Meetodit võib kasutada süvendite, kottide, tunnelite, konteinerite või varem suletud hoonete puhul. Lihtne uimastamine sigade tapmise puhul. Kodulindude lihtne uimastamine, kui anoksia kutsutakse esile vähem kui kolme minuti jooksul.	Sead ja kodulinnud. Tapmine, loomade arvu vähendamine ja muud olukorrad.	Hapnikusisaldus. Kokkupuute kestus. Gaasi kvaliteet. Maksimaalne uimastamise ja veretustamise/surmamise vaheline ajavahemik lihtsa uimastamise korral (s). Gaasi temperatuur.	Punkt 8.
5	Süsinikmonooksiid (puhas allikas)	Rohkem kui 4 % süsinikmonooksiidi sisaldava gaasisegu manustamine teadvusel loomadele.	Karusloomad, kodulinnud ja põrsad. Muud olukorrad kui tapmine.	Gaasi kvaliteet. Süsinikmonooksiidi sisaldus. Kokkupuute kestus. Gaasi temperatuur.	Punktid 9.1, 9.2 ja 9.3.
6	Süsinikmonooksiid koos muude gaasidega	Rohkem kui 1 % süsinikmonooksiidi ning muid mürgiseid gaase sisaldava gaasisegu manustamine teadvusel loomadele.	Karusloomad, kodulinnud ja põrsad. Muud olukorrad kui tapmine.	Süsinikmonooksiidi sisaldus. Kokkupuute kestus. Gaasi temperatuur. Mootori tekitatud gaasi filtreerimine.	Punkt 9.
7	Madala õhurõhuga uimastamine	Teadvusel loomad puutuvad kokku järkjärgulise õhurõhu langetamisega, mille käigus vähendatakse sissehingatava hapniku sisaldust õhus madalamaks kui 5 %.	Broilerid eluskaaluga kuni 4 kg. Tapmine, loomade arvu vähendamine ja muud olukorrad.	Rõhu alandamise määr. Kokkupuute kestus. Ümbritseva keskkonna temperatuur ja õhuniiskus.	Punktid 10.1–10.5.

▼ **M2**

Tabel 4. Muud meetodid

Nr	Nimetus	Kirjeldus	Kasutamistingimused	Põhiparameetrid	Käesoleva lisa II peatüki erinõuded
1	Surmav süst	Teadvuse ja tundlikkuse kaotus, millele pöördumatult järgneb surm, mille kutsus esile veterinaarravimi süstimine.	Kõik liigid. Muud olukorrad kui tapmine.	Süstimise laad. Heakskiidetud ravimite kasutamine.	Ei kohaldata.

II PEATÜKK

Teatavatele meetoditele kohaldatavad erinõuded

1. *Mitteläbistav poltpüstol*

Kõnealuse meetodi kasutamisel peavad ettevõtjad pöörama tähelepanu sellele, et vältida otsmikuluu murdu.

Kõnealust meetodit tohib kasutada üksnes mäletsejate suhtes, kelle eluskaal on alla 10 kg.

2. *Matsersatsioon*

See meetod peab loomad silmapilkselt purustama ja kohe surmama. Seade hõlmab kiirelt pöörlevaid mehhaaniliselt liigutatavaid surmamiseks ette nähtud terasid või väljaulatavaid polüstüreenist osasid. Seadme võimsus on piisav tagamaks, et kõik loomad surmatakse silmapilkselt isegi siis, kui neid on suur hulk.

3. *Tservikaaldislokatsioon ja löök pähe*

Neid meetodeid ei kasutata alaliselt, vaid üksnes juhul, kui teisi uimastamismeetodeid ei ole võimalik kasutada.

Kõnealuseid meetodeid kasutatakse tapamajades üksnes uimastamise varumeetodina.

Üks inimene ei surma manuaalse tservikaaldislokatsiooniga või löögiga pähe rohkem kui 70 looma päevas.

Manuaalset tservikaaldislokatsiooni ei kasutata loomade puhul, kelle eluskaal on suurem kui kolm kilogrammi.

4. *Uimastamine üksnes pead läbiva elektrivooluga*

4.1. Kui kasutatakse uimastamist üksnes pead läbiva elektrivooluga, on elektroodid paigutatud nii, et vool läbib looma peaaju, ning kohandatud vastavalt looma suurusele.

4.2. Uimastamine üksnes pead läbiva elektrivooluga toimub kooskõlas tabelis 1 esitatud minimaalsete voolutugevustega.

Tabel 1. Minimaalne voolutugevus üksnes pead läbiva elektrivooluga uimastamisel

Loomakategooria	Kuuekuused ja vanemad veised	Alla kuue kuu vanused veised	Lambad ja kitsed	Sead	Kanad	Kalkunid
Minimaalne voolutugevus	1,28 A	1,25 A	1,00 A	1,30 A	240 mA	400 mA

5. *Uimastamine kogu keha läbiva elektrivooluga*

5.1. Lambad, kitsed ja sead

Minimaalne voolutugevus kogu keha läbiva elektrivooluga uimastamisel on üks amper lammaste ja kitsede puhul ning 1,30 amprit sigade puhul.

▼B

5.2. Rebased

Rebastele asetatakse elektroodid suhu ja pära kusse ning minimaalne voolutugevus on 0,3 amprit ja minimaalne pinge 110 volti vähemalt kolme sekundi jooksul.

5.3. Tšintšiljad

Elektroodid paigutatakse kõrvast sabani ning minimaalne voolutugevus on 0,57 amprit vähemalt 60 sekundi jooksul.

6. *Kodulindude uimastamine elektriga veevannis*

6.1. Loomadele ei tohi köidikahelaid asetada, kui nad on veevannis uimastamiseks liiga väikesed või kui köidikahelate asetamine võib tõenäoliselt tekitada neile valu või seda suurendada (näiteks nähtavalt vigastatud loomad). Nimetatud juhtudel tuleb loomad hukata alternatiivsete meetoditega.

6.2. Köidikahelad peavad olema niisked enne eluslindudele ahelate asetamist ja nende kokkupuutumist vooluga. Köidikahelad tuleb kinnitada linnu mõlemale jalale.

6.3. Tabelis 2 osutatud loomade puhul peab veevannis uimastama nimetatud tabelis esitatud minimaalse voolutugevusega ja loomadele peab sellise tugevusega vool mõjuma vähemalt neli sekundit.

Tabel 2. Elektrivoolu kohta kehtivad nõuded veevannis uimastamise seadmete puhul
(keskmised väärtused looma kohta)

Sagedus (Hz)	Kanad	Kalkunid	Pardid ja haned	Vutid
< 200 Hz	100 mA	250 mA	130 mA	45 mA
200–400 Hz	150 mA	400 mA	Ei ole lubatud	Ei ole lubatud
400 – 1 500 Hz	200 mA	400 mA	Ei ole lubatud	Ei ole lubatud

7. *Suure kontsentratsiooniga süsinikdioksiid*

Sigade, kärplaste ja tšintšiljade puhul kasutatakse süsinikdioksiidi, mille minimaalne kontsentratsioon on 80 %.

8. *Süsinikdioksiidi, inertsete gaaside või nende gaaside segude kasutamine*

Mitte mingil juhul ei tohi gaasid, sisenedes kambrisse või ruumidesse, kus asuvad uimastatavad ja surmatavad loomad, tekitada loomadel põletusi või neid külma või kuivusega ärritada.

9. *Süsinikmonoksiid (puhas allikas või koos muude gaasidega)*

9.1. Loomad peavad kogu aeg olema visuaalse järelevalve all.

9.2. Käsitleda tuleb ühte looma korraga ja enne järgmise looma käsitlemist tuleb veenduda, et eelmine loom on teadvusetu või surnud.

9.3. Loomad peavad jääma kambrisse kuni surmani.

9.4. Kasutada võib spetsiaalselt loomade surmamiseks kohandatud mootoriga toodetud gaasi, tingimusel et surmamise eest vastutav isik on varem kontrollinud, kas kasutatav gaas

a) on sobivalt jahutatud;

b) on piisavalt filtreeritud;

c) ega sisalda ärritavaid komponente ega gaase.

Mootorit katsetatakse igal aastal enne loomade surmamist.

9.5. Loomi ei tohi tuua kambrisse enne, kui on saavutatud süsinikmonoksiidi minimaalne kontsentratsioon.

▼ **M2**

10. *Madala õhurõhuga uimastamine*

10.1. Esimeses etapis ei tohi rõhku alandada rohkem kui merepinna tavapärase atmosfäärirõhu tasemelt (760 Torri) 250 Torrini vähemalt 50 sekundi jooksul.

10.2. Teises etapis tuleb järgmise 210 sekundi jooksul saavutada merepinna tavapärase atmosfäärirõhu miinimumtase (160 Torri).

10.3. Rõhu ajakõverat tuleb kohandada nii, et ühe tsükli jooksul oleks tagatud kõikide lindude lõplik uimastamine.

10.4. Kamber peab olema lekkimiskindel (kontrollitud) ja rõhumõõtureid tuleb kalibreerida enne igat kasutustoimingut ning vähemalt korra päevas.

10.5. Andmed absoluutse vaakumi saavutamise, kokkupuuteaja, temperatuuri ja niiskuse kohta tuleb kirja panna ja neid tuleb hoida vähemalt aasta.

*II LISA***TAPAMAJADE PLANEERING, KONSTRUKTSIOON JA SISSESEADE**

(osutatud artiklis 14)

1. Kõik tapaeelse pidamise rajatised

1.1. Ventilatsioonisüsteem on projekteeritud, ehitatud ja hooldatud selliselt, et kõigi eeldatavate ilmastikutingimuste puhul oleks loomade heaolu pidevalt tagatud.

1.2. Kui nõutakse mehaanilisi ventileerimisseadmeid, nähakse ette häireseadmed ja varuruumid, mida saab nimetatud ventilatsiooniseadmete rikke korral kasutada.

1.3. Tapaeelse pidamise rajatised projekteeritakse ja ehitatakse selliselt, et vähendada loomade vigastamise ohtu ja äkilist müra.

1.4. Tapaeelse pidamise rajatised projekteeritakse ja ehitatakse selliselt, et hõlbustada loomade inspekteerimist. Rajatised varustatakse piisavalt võimsate paiksete või teisaldatavate valgustitega, et võimaldada loomade inspekteerimist igal ajal.

2. Tapaeelse pidamise rajatised loomade jaoks, keda ei tooda kohale konteinerites

2.1. Latrid, läbipääsud ja loomade liikumisteed projekteeritakse ja ehitatakse selliselt, et

a) loomadel oleks võimalik nõutud suunas vabalt liikuda oma käitumistunnuste kohaselt ja segadusse sattumata;

b) sigadel ja lammastel oleks võimalik liikuda külje külje kõrval, välja arvatud liikumisteed, mis on mõeldud nende juhtimiseks liikumist piirava seadme juurde.

2.2. Rambid ja sillad varustatakse külgmise kaitsega, et vältida loomade maha kukkumist.

2.3. Latrite veevarustussüsteem projekteeritakse, ehitatakse ja hooldatakse nii, et kõikidel loomadel oleks kogu aeg juurdepääs puhtale veele, ilma et vee juurde pääsemine tekitaks neile vigastusi või piiraks nende liigutusi.

2.4. Kui loomapidamisrajatisel ja uimastamispunkti viiva liikumistee vahel kasutatakse ootelatrit, ehitatakse see tasase põranda ja tugevate seintega ning projekteeritakse nii, et loomad end kinni ei kiiluks ega üksteist jalge alla ei tallaks.

2.5. Põrandad ehitatakse ja hooldatakse nii, et loomade libisemise, kukkumise ja jalgade vigastamise oht oleks minimaalne.

2.6. Kui tapamajade tapaeelse pidamise alad asuvad vabas õhus ning seal puudub looduslik varjualune või varjuline koht, tagatakse loomadele kaitse halbade ilmastikutingimuste eest. Kaitse puudumise korral ei kasutata kõnealuseid alasid halbade ilmastikutingimuste puhul. Looduslike veeallikate puudumisel tagatakse juurdepääs joogiveele sobivatest seadmetest.

3. Liikumist piiravad seadmed ja rajatised

3.1. Liikumist piiravad seadmed ja rajatised projekteeritakse, ehitatakse ja hooldatakse selliselt, et

a) uimastamis- ja surmamismeetodeid saaks optimaalselt rakendada;

b) vältida loomade vigastusi või muljumist;

▼B

c) kui loomade liikumine on piiratud, minimeerida nende rabelemist ja häälitsemist;

d) minimeerida loomade liikumise piiramise aega.

3.2. Veiste puhul on koos pneumaatilise löökpoldiga kasutatavad liikumist piiravad sulud varustatud seadisega, mis ei lase loomal pead külgs- või vertikaalsuunas liigutada.

4. Elektrivooluga uimastamise seade (v.a veevannis uimastamise seadmed)

4.1. Elektrivooluga uimastamise seadmele paigaldatakse seadis, mis kuvab ja registreerib iga uimastatud looma puhul elektrilised põhinäitajad. Seadis asetatakse personali jaoks selgelt nähtavale kohale ja see annab selgelt nähtava ja kuuldava hoiatuse, kui kokkupuute kestus langeb allapoole nõutud taset. Registreeritud andmeid tuleb säilitada vähemalt üks aasta.

4.2. Liikumist piirava seadmega ühendatud automaatne elektrivooluga uimastamise seade peab andma konstantset voolu.

5. Veevannis uimastamise seade

5.1. Rippkonveierid projekteeritakse ja paigaldatakse selliselt, et nendes ripuvad linnud ei puutuks takistuste vastu ning et loomade häirimine oleks vähendatud miinimumini.

5.2. Rippkonveierid projekteeritakse selliselt, et nendes ripuvad linnud ei ole teadvusel üle ühe minuti. Nendes ripuvad pardid, haned ja kalkunid ei tohi siiski teadvusel olla üle kahe minuti.

5.3. Kogu konveieri pikkus kuni kuumaveepaagini peab olema kergesti ligipääsetav juhuks, kui loomad on vaja tapaliinilt eemaldada.

5.4. Metallkinnitite suurus ja kuju vastab tapetavate kodulindude jalgade suurusele, et oleks tagatud elektriline kontakt ilma lindudele valu tekitamata.

5.5. Veevannis uimastamise seade varustatakse elektriliselt isoleeritud rambiga ning see projekteeritakse ja hooldatakse nii, et oleks välditud vee ülevoolamine lindude sisestamise ajal.

5.6. Veevann projekteeritakse nii, et vee taset, millesse linnud kastetakse, saab kergesti reguleerida.

5.7. Veevannis uimastamise seadme elektroodid on kogu veevanni pikkused. Veevann projekteeritakse ja hooldatakse nii, et vee kohal liikuv konveier on pidevas kontaktis maandatud liuglatiga.

5.8. Lindude rahustamiseks paigaldatakse konveieri külge süsteem, mis on kontaktis lindude rinnakupiirkonnaga ja mis ulatub kinnitamise kohast kuni lindude sisenemiseni uimastavasse veevanni.

5.9. Tagada tuleb juurdepääs veevanni uimastamisseadmetele, et veretustada linnud, kes on uimastatud ja jäänud veevanni liini rikke või viivituse tõttu.

5.10. Veevannis uimastamise seadmele paigaldatakse seadis, mis kuvab ja registreerib kasutatud elektrilised põhinäitajad. Registreeritud andmeid säilitatakse vähemalt üks aasta.

▼B6. *Sigade ja kodulindude gaasiga uimastamise seade*

6.1. Gaasiga uimastamise seadmed, sealhulgas konveierilindid, projekteeritakse ja ehitatakse selliselt, et

- a) optimeerida gaasiga uimastamist;
- b) vältida loomade vigastusi või muljumist;
- c) kui loomade liikumine on piiratud, minimeerida nende rabelemist ja häälitsemist.

6.2. Gaasiga uimastamise seade peab võimaldama pidevalt mõõta, kuvada ja registreerida gaasisaldust ja manustamisega ning andma selgelt nähtava ja kuuldava hoiatuse, kui gaasisaldus langeb allapoole nõutud taset. Seade asetatakse personali jaoks selgelt nähtavale kohale. Registreeritud andmeid säilitatakse vähemalt üks aasta.

6.3. Gaasiga uimastamise seade projekteeritakse nii, et isegi maksimaalse lubatud töömahu korral saavad loomad ilma üksteise peale ronimata pikali heita.

▼M27. *Madala õhurõhuga uimastamine*

7.1. Madala õhurõhuga uimastamisel kasutatavad seadmed tuleb planeerida ja ehitada nii, et tekiks vaakumkamber, mis võimaldab aeglast järk-järgulist rõhu alandamist hapniku vähendamise ja miinimumrõhu säilitamise teel.

7.2. Süsteem peab olema varustatud mõõteseadmetega, mis mõõdavad, kuvavad ja salvestavad pidevalt absoluutset vaakumrõhku, kokkupuute aega, temperatuuri ja niiskust, ning millega saab anda selgelt nähtavaid ja kuuldavaid hoiatusi juhul, kui rõhk nõutavast tasemest kõrvale kaldub. Mõõteseadme peab paiknema personali jaoks hästi nähtaval kohal.

III LISA

TAPAMAJADE TÖÖESKIRJAD

(osutatud artiklis 15)

1. Loomade saabumine, liikumine ja käitlemine

1.1. Loomade heaolu eest vastutav töötaja või otse loomade heaolu eest vastutavale töötajale aru andev isik peab iga loomasaadetise heaolutingimusi loomade saabumisel süstemaatiliselt hindama, et välja selgitada prioriteedid, määraes eelkõige kindlaks, millistel loomadel on heaoluga seotud erivajadusi ja milliseid meetmeid tuleb võtta nende vajaduste rahuldamiseks.

1.2. Loomad laaditakse maha pärast saabumist võimalikult kiiresti ja tapetakse seejärel tarbetu viivitusega.

Imetajad, v.a küülikud ja jänessed, keda ei viida kohe pärast saabumist tapmiskohta, paigutatakse tapaeelse pidamise rajatisse.

Loomi, keda ei ole 12 tunni jooksul pärast saabumist tapetud, toidetakse ja seejärel jätkatakse neile asjakohaste ajavahemike järel mõõdukate toidukoguste andmist. Sellisel juhul varustatakse loomad piisavas koguses allapanuga või sellega samaväärse materjaliga, mis tagab kõnealustele liikidele vajaliku ja loomade arvule vastava mugavuse. Selline materjal tagab tõhusa kuivendamise või uriini ja fekaalide piisava imendumise.

1.3. Loomade transportimiseks kasutatavaid konteinereid hoitakse heas korras ja nendega käiakse hoolikalt ümber, eriti juhul, kui need on painduva või perforeeritud põhjaga, ning

- a) neid ei visata, lasta kukkuda või lükata ümber;
- b) võimaluse korral laaditakse need peale ja maha horisontaalselt ja mehhaaniliselt.

Võimaluse korral laaditakse loomad maha ühekaupa.

1.4. Kui konteinerid paigutatakse üksteise peale, võetakse vajalikud ettevaatusabinõud, et

- a) piirata uriini ja fekaalide langemist allpool olevatele loomadele;
- b) tagada konteinerite stabiilsus;
- c) tagada ventilatsiooni takistusteta toimimine.

1.5. Enne muud tüüpi loomi tuleb tappa võõrutamata loomad, lakteerivad lüpsiloomad, teel olles sünnitanud loomad või konteinerites tarnitud loomad. Kui see ei ole võimalik, tuleb võtta meetmeid nende kannatuste leevendamiseks, eelkõige:

- a) lüpsla lüpsiloomi mitte üle 12tunniste ajavahemike järel;
- b) kui emasloom on sünnitanud, luua vajalikud tingimused vastündinu imetamiseks ja tema heaolu tagamiseks;
- c) varustada konteinerites tarnitud loomad veega.

1.6. Imetajatel, välja arvatud küülikutel ja jänestel, keda ei viida pärast maha laadimist otse tapmiskohta, on pidev juurdepääs joogiveele nende jaoks sobivatest seadmetest.

1.7. Tagatakse loomade pidev juurdevool uimastamis- ja surmamiskohta, et loomaajajad ei peaks loomi pidamislattritest liigselt kiirustades välja ajama.

▼B

1.8. Keelatud on

- a) loomi käe või jalaga lüüa;
- b) avaldada survet eriti tundlikule kehaosale, põhjustades loomale seeläbi tarbetut valu või kannatust;
- c) tõsta või vedada looma peast, kõrvadest, jalgadest, sabast või karvadest, põhjustades talle seeläbi valu või kannatust;

loomade jalgadest tõstmise keeldu ei kohaldata siiski kodulindude, küülikute ja jäneste suhtes;

- d) kasutada torgitsaid või muid terava otsaga riistu;
- e) väänata, muljuda ja murda loomade sabasid ning kinni haarata looma silmade piirkonnast.

1.9. Elektrilööki andvate seadmete kasutamist tuleb piirata nii palju kui võimalik. Kõikidel juhtudel tohib selliseid seadmeid kasutada üksnes täiskasvanud veiste ja sigade puhul, kes keelduvad liikumast, ja üksnes siis, kui loomadel on ees ruumi, kuhu liikuda. Elektrilöögi kestus ei tohi ületada ühte sekundit, see peab olema piisava vahega ja seda tohib anda üksnes tagaveerandi lihastele. Kui loom ei reageeri, ei tohi elektrilööki kasutada korduvalt.

1.10. Loomi ei tohi lõastada sarvi või ninarõngaid pidi ja nende jalgu ei tohi kokku siduda. Kui loomad on lõastatud, peavad kõied, lõad või muud kasutatavad vahendid olema

- a) küllaldaselt tugevad, et mitte puruneda;
- b) sellised, et loomadel oleks vajaduse korral võimalik lamada ning süüa ja juua;
- c) projekteeritud viisil, mis välistab kägistamise või vigastamise ohu ja võimaldab looma kiiresti vabastada.

1.11. Loomi, kes ei ole võimelised käima, ei veeta tapmiskohta, vaid nad surmatakse seal, kus nad lamavad.

2. Imetajate (välja arvatud küülikute ja jäneste) tapaeelse pidamise täiendavad eeskirjad

2.1. Igal loomal peab olema piisavalt ruumi püstitõusmiseks, pikaliheitmiseks ning – välja arvatud individuaalselt sulgudes peetavate veiste puhul – ümberpööramiseks.

2.2. Loomi peetakse tapaeelselt ohututes tingimustes, vältides nende põgenemist ja kaitstes neid kiskjate eest.

2.3. Iga latri juures on nähtavalt märgitud loomade saabumise kuupäev ja kellaeg ning – välja arvatud individuaalselt sulgudes peetavate veiste puhul – seal hoitavate loomade maksimaalne arv.

2.4. Igal tööpäeval enne loomade saabumist tuleb tapamajas ette valmistada eristuslatrid erihooldust vajavate loomade jaoks, mis peavad olema valmis koheks kasutamiseks.

2.5. Loomade heaolu eest vastutav töötaja või asjakohase pädevusega isik peab korrapäraselt kontrollima tapaeelsel pidamisel viibivate loomade heaolutingimusi ja tervislikku olukorda.

▼B3. *Loomade veretustamine*

3.1. Kui loomi uimastab, kinnitab neile köidikahelad, riputab nad üles ja veretustab üks inimene, peab ta need toimingud ühe looma juures lõpetama enne, kui alustab samade toimingute sooritamist järgmisel loomal.

3.2. Lihtsa uimastamise või artikli 4 lõike 4 kohaselt toimuva tapmise puhul lõigatakse süstemaatiliselt läbi kaks karotiidarterit või peaveresoont, millest need alguse saavad. Elektriline stimulatsioon võib toimuda alles siis, kui on kindlaks tehtud, et loom on teadvusetu. Lihakeha korrastatakse või töödeldakse kuuma veega üksnes juhul, kui on kindlaks tehtud elusoleku tunnuste puudumine.

3.3. Linde ei tohi tappa kaela automaatse läbilõikamise teel, kui ei ole võimalik kindlaks teha, kas automaat on mõlemad veresooned korralikult läbi lõiganud. Kui kaela automaatse läbilõikamise seade ei toimi tõhusalt, tuleb linnud viivitamata tappa.

IV LISA

TAPATOIMINGUTE JA PÄDEVUSEKSAMI NÕUETE VAHELINE VASTAVUS

(osutatud artiklis 21)

Artikli 7 lõikes 2 loetletud tapatoimingud	Pädevuseksami teemad
Kõik artikli 7 lõike 2 punktides a–g loetletud toimingud:	Loomade käitumine, loomade kannatused, teadvuselolek ja tundlikkus, loomade stress.
a) loomade pidamine ja hooldamine enne nende liikumise piiramist;	Loomade käitlemise ja nende liikumise piiramise praktilised aspektid.
b) loomade liikumise piiramine uimastamise või surmamise eesmärgil;	Loomade liikumise mehhaanilise piiramise korral kasutatavate vahendite tootja juhendite tundmine.
c) loomade uimastamine;	Uimastamistehnikate praktilised aspektid ning kasutatavate uimastamisseadmete tootja juhendite tundmine. Uimastamise ja/või surmamise varumeetodid. Uimastamis- ja/või surmamisseadmete üldhooldus ja puhastamine.
d) uimastamise tõhususe hindamine;	Uimastamise tõhususe seire. Uimastamise ja/või surmamise varumeetodid.
e) elusloomadele köidikahelate asetamine või nende ülesriputamine;	Loomade käitlemise ja nende liikumise piiramise praktilised aspektid. Uimastamise tõhususe seire.
f) elusloomade veretustamine;	Uimastamise tõhususe ja elusoleku tunnuste puudumise seire. Uimastamise ja/või surmamise varumeetodid. Veretustamisnugade nõuetekohane kasutamine ja hooldamine.
g) tapmine vastavalt artikli 4 lõikele 4.	Veretustamisnugade nõuetekohane kasutamine ja hooldamine. Elusoleku tunnuste puudumise seire.
Artikli 7 lõikes 3 loetletud tapatoimingud	Pädevuseksami teemad
Karusloomade surmamine.	Loomade käitlemise ja nende liikumise piiramise praktilised aspektid. Uimastamistehnikate praktilised aspektid ning uimastamisseadmete tootja juhendite tundmine. Uimastamise ja/või surmamise varumeetodid. Uimastamise tõhususe seire ja surma kinnitamine. Uimastamis- ja/või surmamisseadmete üldhooldus ja puhastamine.